

РОЗДІЛ IV

Соціальна робота

УДК 316.334

Валентина Любчук

Позакультові практики як спосіб реалізації особистості

Актуалізація церквою позакультових практик указує на важливу роль у їх здійсненні не лише священиками, а й прихожанами. За результатами глибинних напівструктурованих інтерв'ю з молодими прихожанами християнських церков, проведених нами самостійно, виявлено позитивне ставлення та зацікавленість молоді в позакультових практиках, що пояснюється їх постійною участю в таких заходах. Молоддю відзначено, що позакультові практики є соціально спрямованими та надконфесійними й участь у них молодих прихожан зумовлюється різними мотивами – від особистого прагнення до ініціативи Церкви та релігійної громади. Попри те, що позакультові практики, як зазначили респонденти, у кожній церкві чітко втілені в конкретні напрями (робота з людьми похилого віку, хворими, організація дозвілля тощо). Їх, як правило, декілька, і молодим людям є можливість обрати той напрям роботи, який відповідає їхнім відчуттям та сприйняттю. Отже, позакультові практики постають не лише засобом для задоволення особистих потреб, але й сприяють формуванню особистості, ствердженню християнських і громадянських цінностей.

Ключові слова: позакультові практики, культові практики, прихожани, церква, релігійна громада.

Постановка наукової проблеми та її значення. В умовах становлення громадянського суспільства Церква як соціальний і релігійний інститут дедалі більше уваги приділяє позакультовій діяльності, розвиток якої залежить не лише від священнослужителів, але й від вірян, у тому числі молоді. Власне в категоріях теорій соціального капіталу, котрі вивчають громадянське суспільство, Церква як громадська організація виступає тією соціальною мережею, котра розв'язує низку соціально значимих проблем громади, котра до неї належить, і не тільки [6, с. 104].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Варто зазначити, що соціологи та значною мірою релігієзнавці у своїх дослідженнях більше уваги приділяють вивченню культової діяльності християнських церков. Зокрема, це питання розкрито в працях А. Колодного, Л. Филипович, О. Сагана, Ю. Решетнікова, О. Недавної, М. Паращевіна, Л. Рязанової, А. Ніколаєвської й ін. Вивчено також думку різних соціальних груп щодо релігійних практик, насамперед культової діяльності. Роль окремих соціальних груп (молоді) у релігійній діяльності (практиках), висвітлено в монографії Н. Гаврилової [1]. У працях української дослідниці А. М. Ніколаєвської акцентовано увагу на ролі релігії у формуванні моральних цінностей студентської молоді [5]. Щодо позакультової діяльності християнських церков і ролі молоді в її здійсненні, то, на наш погляд, ця проблема недостатньо представлена в наукових, зокрема соціологічних, публікаціях. З огляду на це проведене нами якісне дослідження можна вважати однією з перших спроб соціологічного аналізу позакультової діяльності та її впливу на формування сучасної молоді.

Мета й завдання дослідження. Отже, мета статті – з'ясування потенціалу позакультових практик у сфері реалізації особистості. Для досягнення зазначеної мети буде проаналізовано результати якісного соціологічного дослідження, проведеного методом глибинного напівструктурованого інтерв'ю.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Перш ніж аналізувати результати нашого якісного дослідження, визначимо його основні поняття. Насамперед зазначимо, що, замість понять «культова діяльність» і «позакультова діяльність», поширених у науковому дискурсі, у своєму аналізі обраної проблеми, ми використовуємо терміни «культові практики»

та «позакультові практики», які, на нашу думку, чіткіше відображають особливості відповідних феноменів. Під культовими практиками розуміємо сукупність узвичаєних дій учасників християнських обрядів, які здійснюються в межах певної релігійної традиції завдяки актуалізації певної релігійної мотивації, цінностей та установок і спрямовані на розв'язання завдань тієї чи іншої християнської церкви. Позакультові практики визначаємо як когнітивно-ментальний феномен, який актуалізується завдяки певній релігійній мотивації, цінностям, установкам і поведінці, спрямований на реалізацію основних завдань християнських церков як соціального інституту та формується завдяки взаємній типізації узвичаєних дій у контексті повсякденності як інтерсуб'єктивної реальності (див. докладніше [2; 3]).

Ми сформулювали припущення, що для молодих прихожан участь у позакультових практиках є не лише засобом задоволення моральних потреб, але й способом реалізації себе як у житті релігійної громади, так і в житті суспільства в цілому. Переконаємося, наскільки наша думка є правильною. Для цього звернемося до результатів якісного дослідження на тему: «Участь молоді у позакультових практиках сучасних християнських церквах», проведеного нами у 2013 р. в Луцьку. Цільову групу нашого дослідження становить молодь – прихожани Української православної церкви (УПЦ), Українська православна церква Київського патріархату (УПЦ КП), Українська греко-католицька церква (УГКЦ), Римо-католицька церква (РКЦ), Церква євангельських християн-баптистів (ЦЄХБ), Церква християн віри євангельської (ЦХВЕ), Адвентисти сьомого дня (АСД). Вибір респондентів зумовлений чисельністю церков, наявністю в них позакультових практик і безпосередньою участю респондентів у житті релігійної громади, до якої вони себе відносять. У ході дослідження застосовано метод глибинного інтерв'ю (усього – 50). Вибірку сформовано за релігійною ідентифікацією. Окрім цього, із 50 опитаних 80 % – жінки, 20 % – чоловіки, також 28 % – молодь, яка навчається, а 72 % – молодь, яка працює. У цілому серед респондентів була молодь від 17 до 31 року.

Інтерв'ю проведено за такими блоками:

1. Участь молоді в культових практиках християнських церков, до яких вони належать:

- ставлення молоді до релігії (з'ясування ролі віри в житті респондентів);
- мотиви участі молоді в культових практиках (у яких заходах брали участь, яким заходам надають перевагу);

- рівень залучення до культових практик (з'ясування частоти відвідування храму та участі в обрядових традиціях, а також мотивів, що спонукають до цього);

- застосування (уживання) у повсякденному житті релігійних текстів (молитов) – частота використання й мотиви, що спонукають до цього);

- наявність та читання літератури на релігійну тематику (частота читання, мотиви вибору літератури).

2. Участь молоді в позакультових практиках християнських церков, до яких вони належать:

- ставлення молоді до позакультових практик: особиста оцінка поширення позакультових практик у діяльності церкви, до громади якої належать респонденти, та до поширення такого напрямку діяльності в інших церквах, рівень інформованості молоді про позакультові практики та їхню спрямованість;

- мотиви участі молоді в позакультових практиках церков, до яких вони належать, заходи, у яких вони брали участь;

- види позакультових практик, яким надає перевагу воцерковлена молодь.

3. Роль позакультових практик у формуванні сучасної молоді людини:

- думка молоді щодо впливу позакультових практик на виховання молоді, характер і засоби їхнього впливу;

- види позакультових практик, які є привабливими для молоді, думка молоді щодо того, які позакультові практики потрібно розвивати Церкві;

- засоби стимулювання участі молоді в позакультових практиках.

Отже, перейдемо до викладу результатів якісного дослідження. Зазначимо, що зупинимося лише на розгляді другого та третього блоків інтерв'ю, що стосуються участі молоді в позакультових практиках і їхньої ролі у формуванні молоді людини (див. докладніше про результати дослідження [2]). Це зумовлено, передусім, тим, що респондентами в нашому дослідженні виступили молоді прихожани, які засвідчили досить високий рівень участі в культових практиках.

Водночас варто відзначити, що, як правило, молоді прихожани позитивно ставляться і до позакультових практик, уважаючи їх справою, що здійснюється на благо Церкви. Наприклад, молодь УПЦ КП особливо наголошувала на соціальному характері позакультових практик, їхній спрямованості на розв'язанні суспільних проблем, на допомогу людям, які цього потребують.

Дослідження показало, що участь православної молоді в позакультових практиках, насамперед, здійснюється в контексті функціонування молодіжних організацій, які створюються під патронатом церкви, але все-таки є досить самостійними у визначенні напрямів своєї діяльності, наприклад братства в УПЦ КП, товариства в УПЦ). Діяльність таких організацій може обмежуватись окремими напрямами або бути достатньо розгалуженою. Членами організації є молоді люди різного віку 23–32 років.

Прихожани УПЦ КП – це переважно працююча молодь. Основними напрямами їхньої діяльності, як вірян, є надання допомоги бідним, людям з особливими потребами, дітям-сиротам; організація літніх таборів паломницьких поїздок, різноманітних свят, вертепів тощо. Серед мотивів участі в позакультових практиках називалися такі, як *«необхідно для душі, погано жити лише для себе»* (Оксана, 26 років), *«щоб допомагати людям»* (Юлія, 23 роки), *«вважаю їх корисними для себе»* (Руслан, 24 роки). Абсолютна більшість опитаних підкреслювала, що участь у позакультових практиках сприяє формуванню відчуття своєї потрібності людям та суспільству, самореалізації.

Відповідаючи на запитання про причини поширення позакультових практик у діяльності Церкви, зокрема УПЦ КП, респонденти вказували на зростання ролі Церкви як соціального та релігійного інституту, її можливостей у наданні допомоги різним верствам населення. Найбільше уваги позакультовим практикам, на думку молоді УПЦ КП, приділяють православні церкви (насамперед УПЦ КП і УПЦ), дещо менше – протестанти (ЦХВС, ЦЄХБ та АСД) і католики (УГКЦ та РКЦ).

У процесі спілкування з молоддю УПЦ КП удалося з'ясувати її думку щодо впливу Церкви, а також позакультових практик на формування особистості прихожанина, насамперед молодого. Позакультові практики, на думку опитаних, *«допомагають зростати духовно»* (Наталія, 30 років), *«формують позитивні риси характеру»* (Андрій, 27 років). Серед основних напрямів, які варто розвивати Церкві, називалися благодійність, допомога знедоленим, дітям-сиротам, культурно-освітня діяльність, паломництво. Висловлюючи своє ставлення до позакультових практик, молоді прихожани, з одного боку, акцентували на важливості свідомої участі в них, зумовленої власним прагненням, бажанням допомогти людям, з іншого боку, підкреслювали, що це є їхнім обов'язком, який пов'язаний із приналежністю до релігійної громади не номінально, а реально.

Як показало дослідження, особливості здійснення позакультових практик, ставлення до них молоді та участь останньої значною мірою визначалися членством наших респондентів (православних) у православному товаристві ім. Ніколи Святоші, заснованому у 2004 р. з благословення митрополита Луцького і Волинського Ніфонта. Серед напрямів діяльності цього товариства є й позакультові практики. У межах товариства відбуваються молодіжні зустрічі; акафісти; заняття в художній студії дитячого відділення ВОПЛ; шефство над Будинком малятка; поїздки до дітей зі школи-інтернату [10]. Члени товариства, безумовно, позитивно оцінюють позакультові практики як напрям діяльності церкви. Крім зазначених напрямів роботи товариства, його члени також організовують паломницькі поїздки, беруть участь в організації та проведенні заходів стосовно релігійних свят тощо. На думку респондентів, участь у позакультових практиках є обов'язком для кожного християнина, така діяльність згуртовує однодумців на добрі справи. Як сказав один з учасників товариства, *«молитва без діла мертва, тому молитву треба підтримувати добрими справами»* (Олександр, 24 роки). Отже, позакультові практики для воцерковленої молоді УПЦ асоціюються, передусім, із соціальною діяльністю, яка спрямована на підтримку різних верств населення, особливо молоді, дітей-сиріт, людей з обмеженими можливостями.

Основними причинами поширення позакультових практик, на думку опитаної нами молоді, є, насамперед, прагнення церкви виконувати благодійну та місіонерську діяльність, а також бажання об'єднати людей зі спільними інтересами, які зацікавлені в такій роботі. Прозвучала думка про те, що в протестантів позакультові практики є способом навернення у свою церкву нових прихожан, але в православних, зокрема УПЦ, – способом згуртування пастви для надання допомоги людям, які опинилися в складних життєвих ситуаціях. Отже, позакультові практики, на думку молоді УПЦ, залежно від конфесії мають різне функціональне наповнення.

Спілкування з молодими людьми засвідчило, що переважно в позакультових практиках бере участь молодь різного віку та статусу. На запитання про те, як можна зацікавити молодь долучитися до

позакультових практик, прозвучали різні думки: від інформування молоді про ті чи інші заходи, наприклад (наприклад, через ЗМІ та за посередництвом друзів і знайомих) до власного прикладу. Але в цілому респонденти погодилися з думкою, що надзвичайно важливим є бажання конкретної молоді людини взяти участь у позакультових практиках.

До позакультових практик молодь УГКЦ, як і православна молодь, ставиться схвально, уважаючи, що таким чином з'являється можливість долучити прихожан, зокрема молодь, до справ церкви та суспільства. Позакультові практики, на думку молодих людей, уможливають активність прихожан, що є одним із факторів, які зумовлюють появу й поширення таких практик у діяльності Церкви як соціального та релігійного інституту. Респонденти також відзначили власну активну участь у позакультових практиках, зумовлену як прагненням отримати нову інформацію, нові знання, розвивати особистість у цілому, так і бажанням надати посильну допомогу людям, які цього особливо потребують. До напрямів, які користуються популярністю, респонденти віднесли відвідування хворих і людей похилого віку, організацію таборів для дітей, зустрічі з людьми з особливими потребами. Із семи респондентів троє є членами молодіжної громадської організації «Українська молодь – Христові», у межах якої ведеться активне християнське життя¹.

З огляду на це участь у позакультових практиках має не ситуативний, а постійний характер. На думку греко-католицької молоді, найбільше уваги позакультовим практикам приділяють католики та протестанти, зокрема ЦСХБ.

Третій блок інтерв'ю стосувався з'ясування, як пам'ятаємо, впливу позакультових практик на формування молоді людини. Молоді віруючі УГКЦ, як і православна молодь, підкреслили виключно позитивну роль позакультових практик у цьому процесі. На їхню думку, позакультові практики збагачують молоду людину духовно, позбавляють від впливу шкідливих звичок, що особливо актуально в сучасному суспільстві: позакультові практики *«позитивно впливають не лише на тих, на кого спрямована діяльність, але й на самих учасників»* (Ігор, 22 роки).

На думку греко-католицької молоді, зацікавити людину взяти участь у позакультових практиках можливо, застосовуючи різні способи, але найважливішими є особисте прагнення молоді людини, вплив ЗМІ, а також ініціатива Церкви.

Схвально до позакультових практик ставиться і молодь РКЦ, оскільки вони дають можливість допомогти іншим людям. Сприймаючи позакультові практики як соціально зорієнтовану діяльність Церкви, молоді прихожани спрямовують їх на надання допомоги бідним, хворим і самотнім людям. Такою діяльністю займається благодійна організація «Карітас». Серед основних причин участі в позакультових практиках молодь зацентрувала увагу на допомозі іншим, оскільки *«християни – це люди, які справами підтверджують свою віру»* (Оксана, 28 років), *«тому що цього вчить Біблія»* (Василь, 19 років). Поширення позакультових практик, на думку молоді, має на меті допомагати всім людям. Заходи, у яких респонденти брали участь, незмінно пов'язані із благодійністю – *«передноворічне роздавання подарунків дітям-сиротам, малозабезпеченим, акція «Серце до серця»»* (Оксана, 25 років).

Найбільше уваги позакультовим практикам, на думку римо-католицької молоді, приділяють римо-католики, частково – православні (УПЦ) та протестанти (ЦСХБ). Відповідаючи на питання про те, які позакультові практики потрібно здійснювати в РКЦ, молодь надала перевагу вже існуючим і тим, у яких молоді люди самі брали участь: благодійність та допомога дітям, людям похилого віку й хворим. Для того, щоб молодь активніше брала участь у позакультових практиках, оскільки поки що, згідно з проведенням інтерв'ю, небагато молодих прихожан працює в цьому напрямі, необхідне особисте бажання.

Звернемося до думки протестантів стосовно питань, котрі нас цікавлять. Молоді люди, які належать до ЦХВС, відзначили, що віруючою є людина, яка не лише вірить у Бога, дотримується заповідей Божих, але й своїми справами, зокрема позакультовими практиками, доводить свою віру. Із дев'яти респондентів троє дотримуються такої думки, інші все-таки надають перевагу культовим практикам. Щодо позакультових практик респонденти підкреслювали свою прихильність до них, указавши, що значну роль в актуалізації таких практик відіграє Церква, яка є *«організацією, покликаною взаємодіяти із*

¹ «Українська молодь Христова» – Всеукраїнська молодіжна християнська громадська організація, яка працює в межах молодіжного мирянського апостолату. Мета діяльності – об'єднання християнської молоді для пропагування християнської моралі, поширення християнського світогляду, популяризації в молодіжному середовищі християнського способу життя за допомогою виховання членства на християнських засадах, у дусі духовності, готового працювати для добра Церкви й українського народу (див. <http://dyvensvit.org/reference/7103.html>).

суспільством» (Дмитро, 23 роки). Окрім цього, головна мета позакультових практик, у розумінні молоді ЦХВС, полягає в наданні допомоги та піклуванні про людей, які цього потребують. До основних напрямів позакультових практик, що розвиваються в ЦХВС, молодь віднесла культурно-просвітницькі заходи, профілактику шкідливих звичок, організацію дозвілля для дітей і молоді (літні табори), надання матеріальної допомоги та моральної підтримки різним верствам населення. Саме останній напрям найбільше користується популярністю в молоді: у благодійних акціях беруть участь усі опитані респонденти, мотивуючи це, передусім, небайдужістю до тих негативних процесів, що відбуваються, прагненням до саморозвитку та отримання задоволення від надання допомоги іншим людям. З огляду на це можна дійти висновку, що позакультові практики прищеплюють молоді моральні й духовні якості, здатність співчувати, бути небайдужими до чужої біди. Серед напрямів, які, на думку протестантської молоді, варто розвивати, називалися всі ті, у яких респонденти брали участь (на зразок надання допомоги різним категоріям населення), а також різноманітні форми роботи з бездомними людьми, з особами, котрі перебувають у місцях позбавлення волі. Задля популяризації позакультових практик, вважають опитані, варто започаткувати серію теле- та радіопередач про цей напрям роботи християнських церков.

Опитування засвідчило, що позакультові практики надзвичайно цікавлять молодь, вона охоче бере в них участь, головним мотивом такої участі є виключно особистісне прагнення, бажання й інтереси. При цьому, на переконання респондентів, така мотивація є надконфесійною. На їхню думку, найбільше уваги позакультовим практикам приділяють протестанти – ЦХВС та ЦСХБ, на другому місці – УПЦ, на третьому – УГКЦ.

А тепер звернемося до результатів нашого інтерв'ю з молодими представниками ЦСХБ.

Позакультові практики, на думку молоді ЦСХБ, є не тільки важливим складником церковної діяльності, але й необхідною умовою її розвитку на сучасному етапі. Завдяки позакультовим практикам актуалізуються цінності й норми, за якими живуть християни. З огляду на це всі опитані молоді люди охоче та постійно беруть участь у позакультових практиках, яким ЦСХБ приділяє особливу увагу, розвиваючи наявні напрями й формуючи нові.

У фокусі особливої уваги приходу ЦСХБ перебуває молодь, у тому числі молодіжні подружжя. Для цих категорій прихожан працюють два музичні гурти, тенісний клуб, клуб англійської мови, сформована лінія довіри, утілюється в життя проект «Тиждень подружжя» та відеопроєкт «Поговоримо про сім'ю». Саме в таких заходах брали участь респонденти, мотивуючи це потребою в саморозвитку, *«обов'язком перед Богом»* (Тетяна, 27 років), можливістю знайомства з іншими людьми зі схожими інтересами. Названі вище форми позакультових практик свідчать про те, що ЦСХБ приділяє багато уваги молодому поколінню. Такі практики, на думку респондентів, *«допомагають приймати правильні рішення»* (Олена, 24 роки), *«впливають на розвиток самосвідомості і самовдосконалення»* (Юлія, 20 років).

Звернемося до результатів опитування молоді АСД. Реалізація АСД різноманітних позакультових практик і залучення до них молоді, як стверджують самі молоді люди, має позитивний та «корисний» характер, адже *«допомога людям є справжньою цінністю»* (Христина, 24 роки).

Серед конкретних форм позакультових практик, у яких молоді люди брали участь, називалися такі: «Парковка», «Країна здоров'я», фестиваль «Я співаю для Ісуса», благодійний марафон «Бог багатий милосердям!», «Цигарку за цукерку» й ін. У цілому позакультові практики АСД орієнтуються на молоде покоління та популяризацію здорового способу життя. Саме це, на думку віруючої молоді, варто розвивати й надалі, але існують напрями роботи, які теж вимагають привернення уваги: надання допомоги людям без постійного місця проживання, піклування про тварин та збереження довкілля. Оскільки багато заходів спрямовано на молодь, то їхніми виконавцями є переважно саме молодь. Говорячи про вплив позакультових практик на молоду людину, наші респонденти насамперед зазначили, що вони дають змогу розвиватися, самовдосконалюватися, стати гідним членом громади. Участь молоді в позакультових практиках, на думку опитаних, залежить від особистісного фактора – бажання та розуміння необхідності цієї роботи як для власного розвитку, так і для суспільства. На думку респондентів, для поширення позакультових практик потрібно налагодити систему інформування про цей напрям роботи церкви.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що результати нашого дослідження засвідчили зацікавленість та активну участь молодих прихожан у позакультових практиках (особливо порівняно із загалом студентської молоді, про що свідчать дані наших попередніх досліджень [4]). Християнська молодь сприймає позакультові практики не лише на особистісному рівні,

як задоволення власних духовних потреб, але й трактує їхню значимість значно ширше, як таку, що приносить користь громаді, зрештою – суспільству в цілому. Соціальна зорієнтованість та переважно надконфесійний характер позакультових практик розширюють можливості участі кожного, хто забажає допомогти іншому. Отже, згідно з нашим дослідженням, позакультові практики сприяють ствердженню християнських норм у практичній площині.

Джерела та література

1. Гаврилова Н. Современная религиозность: во что и как верит молодежь Украины / Н. Гаврилова. – Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2010. – 149 с.
2. Любчук В. В. Воцерковлена молодь як суб'єкт позакультових практик сучасних християнських церков / В. В. Любчук // Український соціум. – 2014. – № 3 (50). – С. 22–34.
3. Любчук В. В. Позакультові практики християнських церков як тип повсякденних практик: теоретичний аспект аналізу / В. В. Любчук // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. пр. – Вип. 16. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – С. 164–167.
4. Любчук В. В. Участь студентської молоді у позакультових практиках сучасних християнських церков (за результатами якісного дослідження) / В. В. Любчук // Соціологія майбутнього : електронний наук. журн. з проблем соціології молоді та студентства. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2011. – № 1–2 (2–3). – С. 82–91.
5. Ніколаєвська А. М. Реалії моральної повсякденності в оцінках пострадянського студентства / А. М. Ніколаєвська // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2008. – № 795. – С. 166–172.
6. Чухрай М. Інституціоналізація волонтерського руху в Україні: реалії та перспективи / М. Чухрай // Соціологічні студії. – 2013. – № 1 (2). – С. 104–108.

References

1. Gavrilova, N. (2010), «*Modern religion: what does Ukrainian youth believe in*», Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing, 149 p.
2. Luybchuk, V. V. (2014), «The church youth as a subject of the out-cultic practices of contemporary christian churches», *Ukrayins'kyi sotsium*, No. 3, Vol. 50, Pp. 22–34.
3. Luybchuk, V. V. (2010), «Out-cultic practices of Christian churches as a type of everyday practices: theoretical aspect of the analysis», *Metodologiya, teoriya ta praktyka sotsiologichnogo analizu suchasnogo suspil'stva: zbirnyk naukovykh prats'*, Issue 16, Pp. 164–167.
4. Luybchuk, V. V. (2011), «Student youth participation in out-cultic practices of modern Christian churches (qualitative research)», *Sotsiologiya maibut'nogo. Elektronnyi naukovyi zhurnal z problem sotsiologii molodi ta studentstva*, No.1–2, Vol. 2–3, Pp. 82–91.
5. Nikolaev'ska, A. M. (2008), «The moral realities of everyday life in the estimates of the post-Soviet students», *Visnyk Kharkivs'kogo natsional'nogo universytetu imeni V.N. Karazina «Sotsiologichni doslidzhennya suchasnogo suspil'stva: metodologiya, teoriya, metody»*, Vol. 795, Pp. 166–172.
6. Chukhray, M. (2013), «Institutionalization of the volunteering in Ukraine: contemporary situation and perspectives», *Sociologichni studii*, No. 1, Vol. 2, Pp. 104–108.

Любчук Валентина. Внекультовые практики как способ реализации личности. По результатам глубинных полуструктурированных интервью с молодыми прихожанами христианских церквей, проведенных автором, выявлено позитивное отношение и заинтересованность молодежи во внекультовых практиках. В каждой церкви существуют конкретные направления таких практик, но молодые люди могут выбирать приоритетное. В общем, участие во внекультовых практиках мотивируется как личными желаниями, так и инициативой церкви и религиозной громады. Итак, внекультовые практики являются не только средством для достижения личных потребностей, но и способствуют формированию личности, утверждению христианских и гражданских ценностей.

Ключевые слова: внекультовые практики, культовые практики, прихожане, церковь, религиозная громада.

Luybchuk Valentyna. The out-Cultic Practices as a Method of a Personality Realization. The author conducted a series of in-depth semi-structured interviews with young parishioners of Christian churches in 2013 in Luts'k. She elucidated a positive attitude and interest of young people in out-cultic practices. According to the survey, the parishioners marked a social and out-confessional character of out-cultic practices. In every church there are specific areas of such practices, for example, the work with older people, the sick, leisure activities, etc., but young people can choose the priority. From the general motives of the participation in out-cultic practices were personal desires and initiative of churches and religious community. So, the out-cultic practices contribute to forming of a personality and they contribute to the approval of Christian and civil values.

Key words: out-cultic practices, cultic practices, the parishioners, Church, religious community.

Статтю отримано 9.07.2014 р.